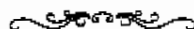

בזה, ענה הגר"ז: ער האט רעכט וואס ער גלייבט נישט, כי אכן זה מצינו בגמ' אצל האמוראים, אולם אני ששמעתי דבר זה מאבי הגר"ח ז"ל יודע אני שזה אמת לאמתו

מפי הגה"צ ר' אליעזר דוד פריעדמאן שליט"א

שמעתי מהר"ר וועלוועל צעציק ע"ה: סעם שמעתי מעשה שהגר"ז מבריסק זצ"ל סיפר, שזקיננו הגאון ר' יאשע בער זצ"ל בעל בית הלוי הספיד מרה את הה"צ ר' נחום בן הרב המגיד הק' מטריסק, בעת שנסתלק בצעירותו בקירבת עיר בריסק, והסליא אותו מאד. לא האמנתי זאת, ושאלתי את הגר"ז בעצמו על זה, וקיים לי הגר"ז את הדבר. אמרתי לו אם כן איז דאך ביי זיי (החסידים) אויך געווען גרויסע מענטשן? אמר הגר"ז: וואס רעדט איהר, מיר ווייסן דען ניט אז ביי זיי איז געווען לייבן? (אלא יש לנו מהלך אחר).

מפי הג"ל

הג"מ רבי חיים סאלאווייטשיק זצ"ל

אב"ד דק"ק בריסק יצ"ו

באותן הימים שהי' הג"ר ברוך בער לייבאוויטש זצ"ל אצלינו באלכאני, וישבתי עמו בקאר שלי, הי' סעם יום חם, ונסעתי עמו אל הסאָרק, שם ישבנו תחת אילן ודיברנו, וסיפר לי אז הגר"ב כמה ענינים. ביניהם סיפר לי האיד נתקבל הוא במקום חותנו [הרב אברהם יצחק צימערמאן ז"ל] לרב בקרעמענטשוג, דבעת שנפטר חותנו ז"ל באו אליו ראשי ק"ק קרעמענטשוג לבקשו שימלא מקום חותנו ז"ל שנפטר, הלך לשאול בזה את מורו ורבו הגר"ח מבריסק זצ"ל, ואמר לו חגר"ח שאם הם מקבלים עליהם גם את עול חוצאות הישיבה, אז יוכל לקבל עליו את עול הרבנות. וכשנפטר מרבו אמר לו רבו (בידעו מחכונת הנפש של רב"ב שלא ידעה לפסוק שאלוה בני העיר) בקרעמענטשוג יש מי שיפסוק שאלות, אינך צריך להודות, אולם בשתי שאלות תבטיח לי שתפסוק בעצמך, ולא תשלח לאחר, והם בהלכות פסח ובהלכות אישות והבטיח. ונסע

לקרעמענטשויג, והי' ממש כאלו ראה מורי דבר זה מרחוק, כי נתנו לו שם דירה הגונה בבית מגורים, וממש סמוך לפתח ביתו הי' דר הג"ר מנשה יוסף גינצבורג זצ"ל הרב מסמארגאן (בנו בכורו של חרב מאיליע) ומח"ס גבעות עולם, (שברח לשם גם הוא מזמן המלחמה הראשונה), ע"כ שלח אליו כל שאלות העיר.

והנה היות שהגעתי שמה סמוך לפורים, וזה זמן כבר שלא למדתי הלכות פסח, התחלתי לעסוק בהלכות פסח, (אף שהי' לו לרב"כ כולל בק"ק קאוונא שלמדו ד' חלקי שריע והוא בחן אותם, ונתן להם סמיכה...), והנה נכנס אלי סנדלר עני אחד, ושאלתו בפיו לאמר, שבכץ אשתו הרה ללדת, והרופאים קבעו שהיא מסוכנת, אם מותר להרציא הוולד. והנה שאלה זו הנו הוא כבר בהלכות אישות, ועפ"י פקודת מורי ורבי אסור לי לשלוח שאלה זו לאיש אחר, 'און די שאלה איז שוין גארניט א פשוטע', על כן ישבתי ועסקתי בהלכה זו, והעליתי להחזיר. ושלחתי בירורים אלו למו"ר הגר"ח, 'און דער בורא עולם האט געהאלטן' שהסכים מו"ר עמדי על כל הראיות ולא הוסיף דבר, רק כתב בצדו, שאקרא מכתב זה לאשת הסנדלר למען תדע חומר הדבר, ולומר לה שעל פי דין הדבר מותר.

בן עשיתי, הלכתי לחפש את הסנדלר, ומצאתים במרתף בית אחד, שם גרו ברוב עניות, וגכנסתי אצלם וקראתי לפניהם את המכתב כולו בחומר הדבר, ואמרתי להם שעל פי דין הדבר מותר. והנה היא היתה בת ישראל צנועה וכשרה, ואמרה: יעבור עלי מה (ולא תעשה כן) ס'איז קיין סכנה ניטא חזרתי לביתי אולם לא יכולתי לישן כל הלילה ההוא, כי כהאי פחדא הוי יתיבנא, מי יודע מה יהי' מזה.

כעבור זמן מה חזר אלי הסנדלר הנ"ל, וכשורה בפיו לאמר שנולד לו בן זכר למזל טוב, וכיבד אותי בסנדקאות. עכשיו הבנתי למה צוה מו"ר שאקרא המכתב לפניה, (כדי שתקבל על עצמה הדבר במסירה נפש), וסיים לי רב"ב: איליע'ר (כך קרא אותי על שם עירי איליע), איר קענט דאך מיר שוין פאר יארן, איר'ט מיר ניט געזעהן שייכור, קיינמאל ניט, אפי' פורים אויך ניט, ביי דעם ברית האב איך זיך אנגעשיכור'ט.

ספי חרב רפאל זלמן חתן לעזרי' ע"ה

בשנת תרע"ה, בעת המלחמה הראשונה, גירשו את היהודים מפלך קאוונא, ובתוכם מעיר סאלאבארקע, ובאו עד לעיר מינסק, חצי שנה אח"כ נגרשנו גם אנחנו מעיר איליע, ובאסרו חג סוכות הגענו למינסק דרך

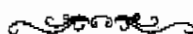
היער. גם הגאון ר' ברוך בער לייבאוויטש זצ"ל עבר מסאלאבארקע למינסק עם ישיבתו הרמה, והי' שם שנה אחת, ועד שנבחר למלא מקום חותנו הגאון חרב מקרעמענטשוג [הגר' אברהם יצחק צימערמאן] ז"ל, שאז תקע אהליו שמח, גם הגר"ח זצ"ל מבריסק ברח למינסק.

וחנה בבוקר אחר כשעה שמונה בערך, כשבאתי מביהמ"ד דשם אחר תפילת שחרית, עמד אדם אחד בפינת הרחוב ומכר 'פלעק' של קרן קיימת של הציונים, ולידו הי' מונחת קופסא. זרקתי שמה ב' או ג' קאפיקעס, ונתן לי בלעכל [פין] של קרן קיימת, ובמשך שיחתי שם עם המוכר תליתיו על בגדי, וככה נכנסתי לבית הורי, כי שכחתי לקחתו מבגדי. אבא מארי עמד אז בתפלה, וכיון שהרגיש בי אבא מארי הפסיק (מה שלא עשה כן מעולם), וצוה עלי להסיר זאת מעל בגדי תיכף ומיר, והיות שלא ראיתי בזה שום דבר איסור, טענתי לפניו ברבר, ואמרתי לו שיכולים לשאול לרב זה ולרב זה, כה מניתי כמה רבנים שיכולים לשאול אם מותר הדבר אם לא, ולא קבל אבא מארי, רק צוה להסירו ומצותו שמרתי.

אח"כ כשהלכנו ברחוב ופגענו בהגר"ח מבריסק (זה הי' הפעם הראשונה שראיתיו), נתן לו אבא מארי שלר', ואמר לו: את דאס איז מיין זוהן און ער האט א שאלה ביי אייך צו פרעגן. וישאל לו הגר"ח: פארוואס זאגט איר אים נישט אמר לו אבא מארי: ווייל פון מיר איז ער נישט מקבל. אמר לו הגר"ח: ער האט ביי וועמען צו פרעגן, ופנה אלי ואמר: פרעגט און פרעגט נאכאמאל, אמר לו אבא מארי: ס'איז נישט [וועמען צו פרעגן], ס'איז א שאלה וואס ס'איז נוגע אין אמונה כשמוע הגר"ח זאת אמר בהתרגשות: אמונה ועמד על מעמדו והרכין אזנו אלי, ואמר: נו זאגט'ס וואס איר ווילט פרעגן, אמרתי לו בשפה רפה כל הענין הנ"ל, ויאמר לי הגר"ח: אויב איר האט אן איבעריגער זעקסער (מטבע שהוא בערך שלשה קאפיקעס) צו געבן, אט די עבודה זרה (הטיפלא הגדולה שעמדה שם מגיד בפינת הרחוב), האט נישט די טומאה וואס די עבודה זרה (ציונות) האט! היינט שלתת כסף להציונים חמור יותר מליתן לבית טומאתם. ומצאתי סמוכין לדבריו בירושלמי (שבת ע"ט:), א"ר טרפון וכו' שאם יהיה הרודף רודף אחרי, שאני נמלט לתוך בתיחן של עבודה זרה ואיני נמלט לתוך בתיחן של מיניץ, שעכו"ם אינן מכירין אותו וכופרין בו, אבל המיניץ מכירין אותו וכופרין בו, ע"כ.

הגר"ח מבריסק זצ"ל פלעגט שטארק פארברענגן עם אבא מארי במינסק, ובדרך כלל היו משוחחים בעניני אמונה והשגחה פרטית, (ואז לא הרשה הגר"ח לאף אחד לשמוע מה שהמח מדברים, פרט לתלמידו הגאון ר' ברוך בער לייבאוויטש זצ"ל, אותו חי' הגר"ח מרשה לשמוע שיחתם). סעם גילה הגר"ח מבריסק לאבא מארי הרב (המלאך) ז"ל בסוד, שכבר התחיל ללמוד בס' מורה נבוכים, והגיע עד סדק כ"דכ"ה והפסיק, שכן חי' לו שם דברים שלא הבין. [וכאשר אמר לאבא מארי מה שלא הבין], אמר לו אבא מארי פירוש על זה מספר דרך מצותיך להצ"צ, (בס' דרך מצותיך יש ביאור ארוך על זה הענין), וקם הגר"ח מכסאו ובהתפעלות יחירה אמר: דאס איז א גאונותו ואמר, איצטערט קען איך שוין לערנין ווייטער מורה נבוכים? אמר לו אבא מארי: זה אינו משלי, זה מדברי הצמח צדק, אמר לו הגר"ח: ניין, ווייל איר האט א גאונות'דיגן קאפ דערפאר זאגט איר דאס אזוי (דהיינו לפי שהנכם גאון לכן הנכם מבינים את דברי הרמב"ם היטב), ולא רצה לקבל שדבר זה הוא מדרושי הצמח צדק. למחרת הביא לו אבא מארי את הס' דרך מצותיך, ורצה להראות לו שכל זה כתוב הדר שם בספר פנימה, ואין זה משלו כלל, לא רצה הגר"ח לקחת ספר זה בידו, ולא הביט בו כלל. וכאשר סיפר לי זאת אבא מארי סיים: ראה כמה גדול היראת שמים של הגר"ח, כי היה לו להרב מבריסק בקבלה מהוריו שדרך זה (חסידות) אינו טוב, ולכן התיירא אף מלהביט בה, וזה גופא מורה על גודל יראת שמים שלו.

מפי הג"ח

הג"מ רבי יצחק זאב סאלאווייטשיק זצ"ל

אב"ד דק"ק בריסק יצ"ו

שמעתי מהג"ר מיכל פיינשטיין ע"ה גודל זהירות ויראת שמים מחותנו הגר"י מבריסק זצ"ל, שדירת חותנו חי' בת שמונה חדרים, אמנם חי' חדר בתוך חדר, והבארשט שעשו וערכו לצורך חג הפסח חי' בחדר הפנימי ביותר שבבית, והוא ישב בחדר החמישי. פעם לפני חג הפסח נכנס אצלו סוחר של קמח, צעק הרב מ'זאל אכטונג געבן די בארשט (המונה בחדר האחרון שבבית).

מפי הגה"צ ר' אליעזר דוד פריעדמאן שליט"א

ער ווען אויך געגאנגען, נאר ס'עט זיין א גירעדעכט'ס אם הלך או לא, והלך ר' ישראל לשלחן. למחרת בסעודת חבוקך שאלו רבו מי הי' שם בשלחן הה"ק מצעצשינוב, ואם הי' שם רבנים (מאונגאריין). לס"ג התיישב את עצמו הגר"י גר"ו, והלך עם תלמידו אל השלחן הה"ק מצעצשינוב, וכדרכם בין האילנות, סיפר לו הגר"י כדהלך: עפ"י רוב כשנסעתי אל הרב"ס נסעתי לשאול על איזה ענין קשה שהי' לי, או לשווח מאיזה ענין, וכל פעם הי' לי התשובה עוד קודם שאלתי, כן הי' בבעלזא (אצל הה"ק ר' ישעלי), וכן הי' בשינאווע. ואמר לי ר' ישראל, שכוונת רבו כדיבורים אלו הי', שרצה לראות אם גם אצל הה"ק מצעצשינוב יהי' כן, ומה שהי' לבסוף לא ידע ר' ישראל.

מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק

הג"מ רבי יוסף נפתלי שטערן זצ"ל

שמעתי מחסידים, שהה"ק בעל אהבת ישראל מוויזשניץ זצ"ל אמר על ר' יוסף נפתלי שטערן ז"ל נכד החת"ס: ער הייסט יוסף און ער האט קדושת יוסף.

מפי הגה"צ ר' אליעזר דוד פריעדמאן שליט"א

הג"מ רבי אליהו חיים מייזעל זצ"ל אב"ד דק"ק לאדזש יצ"ו

סיפר לי אבא מארי הרב (המלאך) זצ"ל: פעם חפש הרב יצחק יעקב ריינעס (אב"ד לידא ומייסד תנועת המזרחי) ראש ישיבה לישיבתו 'תחכמוני' בלידא, (הישיבה הראשונה שלמדו בה גם שפת המדינה) וכיון ששמע את שמע אבא מארי כתב לו מכתב להזמין שיבוא, אבא מארי הי' אז באותן הימים בדרכו ללאדזש, ולכן העבירה אמי את המכתב ללאדזש, ונטל אבא מארי את מכתב זה ונכנס עמו לרב העיר הג"מ ר' אליהו

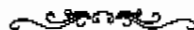
חיים מייזל זצ"ל, ואחר שקרא את המכתב שאל אותו אבא מארי מה דעתו, אמרו: עצה לא אתן רק מעשה אספר לכם, פעם הי' אסיפת רבנים בווארשא, והשתתפו שם הג"ר יצחק אלחנן מקאוונא, הג"ר יוסף דוב בער מבריסק, הגאון נצי"ב מוואלאזשין זצ"ל, ואני הייתי הצעיר מכולם, ור' דוד מקארלין הי' הקשיש שבכולם, בתו"כ נכנס הרב מלידא, וכיון שראהו ר' דוד עמד ממקומו ויגש לחלון, ועמד שם והסתכל הוצה, ור' יאשע בער סגר את עיניו והתחיל להתנמנם, ואני שהייתי הצעיר פתחתי את פי ואמרתי אליו: רשע, הנך רואה שהיהודים אינם רוצים ליתן לך שלו', מה לך פה. - זהו המעשה, ועתה תעשו כמו שהנכם מבינים. - ולא הלך אבא מארי. ואח"כ [בשנת תרס"ה] נתקבל הגאון ר' שלמה פאלאטשעק ז"ל (העילוי ממיטשעט) מתלמידי הגר"ח מבריסק, להיות ראש ישיבה בישיבתו שהי' בעיר ביאליסטאק. וכשנסע לאמעריקא נתקבל על מקומו ר' משה סאלאווייטשיק בן הגר"ח מבריסק.

והנה אבא מארי זצ"ל כאשר קרא פעם מכתב עת לא לקחו בידו מעולם. פעם כשהיינו בוויילנא אמר לי אבא שאתלוח אותו אל הג"ר חיים עוזר במעונו הקיץ, ואמר לי שאקח את המכתב-עת עמי (שהי' כתוב בו שנתקבל ר' משה הנ"ל לראש ישיבה בתחכמוני-מזרחי הנ"ל). וכאשר נכנסנו להג"ר חיים עוזר, ורצה אבא מארי להוציא את המכתב-עת ולהראות לו, ענה ר' חיים עוזר ואמר: איך ווייס, איך ווייס. וכאשר שאל אותו אבא מארי מה טיבו של עובר זה, ענה ר' חיים עוזר: א שוטה, א עם הארץ, ווי איז געהערט געווארן אז א זון זאל שפייען דעם טאטין אין פנים בפני כל עם ועדה, לומדים איז דא גרעסערע פון אים, א שוטה איז ער אלעמאל געוועזן, הלא אנכי מכיר אותו, א שוטה גמור, פארוואס האט מען אים גענומען, נאר כדי צו קענין שפייען דעם טאטין אין פנים, ווי איז געהערט געווארן אז א זון זאל שפייען א טאטין אין פנים, און עקסטערע נאך אזא טאטין. ר' חיים עוזר הי' בכעס גדול בדיבורו זה. ואמר: ער אליין - קען זיין - וואלט דאס ניט געטאן, נאר זיין שווער (ר' אלי' פרוינער) האט אים גשטופט דערצו, ער איז דאך א שוטה, ער אליין וואלט דאס ניט געטאן, ס'קען ניט זיין ער וואלט דאס געטאן אליין.

אגב, פעם בא להג"מ ר' ברוך בער לייבאוויטש זצ"ל בחור אחד שהי' לו אח בישיבת לידא הנ"ל, ולא רצה הגאון ר' ברוך בער לקבלו בישיבה כי יש לו אח בישיבה הנ"ל, ושלחו לראדין, מפני שראדין

עיירה קטנה היא, אולי יוכלו עוד לתקן אותו שם, וכאן בוויילנא האט
ער מורא פאר אים, מי יודע מה יהי' ממנו.

מפי הרב רפאל זלמן הכהן לעווין ע"ה

הג"מ רבי דוב בעריש מייזליש זצ"ל אב"ד דק"ק ווארשא יצ"ו

הג"מ ר' דוב בעריש מייזליש זצ"ל חסותובב בימי חורפו אצל הה"ק
בעל מאור ושמש בקראקא, ואביו [הג"מ ר' יצחק אב"ד קאמעניץ
בעל חוסן ישועות] הקפיד עליו בזה, און ער האט אים אנגעלייקענט
פאר א זון, כי היו הוריו מתנגדים, אחר זמן נתפייסו האב והבן, שאלו
המתנגדים לאביו, מתחלה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, ענה כי הוא
סבר מעולם שחסידות אינה דבר טוב, ולכן כאשר ראה שבנו זה נתפס
לחסידות נתמלא רוגז, ותהי הפירוד בינו ובין בנו, אמנם אחר ימים חשב
אולי הצדק אין אתו, שמא יש דבר טוב בחסידות, ע"כ עשה לעצמו
חשבון, היות אמרו חז"ל במשנה (אבות ד' ב) מצוה גוררת מצות ועבירה
גוררת עבירה, ע"כ אם במשך הימים יראה אצל בנו עוד עבירות, הרי
זה סימן מובהק שחסידות דבר עבירה היא, אמנם לבסוף ראה שאינו
כן, בנו אינו מוסיף בעבירות, מזה הבין כי החסידות אינו עבירה, לכן
נתפייס עם בנו. - הג"מ ר' בעריש החזיק עצמו קצת לחסיד הה"ק בעל
דברי חיים מצאנז זצ"ל.

מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק

הג"מ ר' דוב בעריש מייזליש זצ"ל [בעמח"ס חרושי מהרד"ם ע"ס
המצות להרמב"ם] יליד קראקא הי', ונבחר [בשנת תקצ"ב] למלא
כסא הרבנות בק"ק קראקא יצ"ו. ולהיותו עתיר ניכסין, שהי' חתן הגביר
[ר' שלמה זלמן בורנשטיין בעל מכרות המלח בק"ק וויעליטשקא יצ"ו],
שלת ידו גם במסחר, ונהג נשיאותו ברמה, ולמד תורה עם נערי בני
ישראל בלי שום קבלת פרס, בו בזמן שמלאכתו נעשה ע"י אחרים,
עובדיו שעשו פעולותיהם ועבודתם בעבורו במקומות הרחוקים.